

Sprawa C-222/04

Ministero dell'Economia e delle Finanze

przeciwko

Cassa di Risparmio di Firenze SpA i in.

(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Corte suprema di cassazione)

Pomoc państwa – Artykuły 87 WE i 88 WE – Banki – Fundacje bankowe – Pojęcie przedsiębiorstwa – Uprzywilejowanie w przypadku bezpośredniego opodatkowania dywidend otrzymywanych przez fundacje bankowe – Zakwalifikowanie jako pomocy państwa – Zgodność ze wspólnym rynkiem – Decyzja Komisji 2003/146/WE – Ocena ważności – Niedopuszczalność – Artykuły 12 WE, 43 WE i 56 WE – Zasada niedyskryminacji – Swoboda przedsiębiorczości – Swobodny przepływ kapitału

Opinia rzecznika generalnego F.G. Jacobsa przedstawiona w dniu 27 października 2005 r. I ? 0000

Wyrok Trybunału (druga izba) z dnia 10 stycznia 2006 r. I ? 0000

Streszczenie wyroku

1. *Pytania prejudycjalne – Ocena ważności – Pytanie w przedmiocie ważności decyzji, która nie została zaskarżona na podstawie art. 230 WE*

(art. 230 WE i 234 WE)

2. *Pytania prejudycjalne – Ważność Trybunału – Granice – Pytanie pozbawione w sposób oczywisty znaczenia dla sprawy*

(art. 234 WE)

3. *Konkurencja – Reguły wspólnotowe – Adresaci – Przedsiębiorstwa – Pojęcie*

(art. 87 ust. 1 WE)

4. *Konkurencja – Reguły wspólnotowe – Adresaci – Przedsiębiorstwa – Pojęcie*

(art. 87 ust. 1 WE)

5. *Pomoc przyznawana przez państwa – Pojęcie*

(art. 87 ust. 1 WE)

6. *Pomoc przyznawana przez państwa – Pojęcie – Charakter selektywny rodzaju*

(art. 87 ust. 1 WE)

7. Pomoc przyznawana przez państwa – Wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi – Naruszenie konkurencji – Kryteria oceny

(art. 87 ust. 1 WE)

8. Pomoc przyznawana przez państwa – Pojęcie

(art. 87 ust. 1 WE)

1. Wobec tego, że pytanie prejudycjalne dotyczy ce oceny ważności decyzji Komisji zostało przedłożone przez sąd krajowy z urzędu, a nie na wniosek zainteresowanego podmiotu, który mógłby wnieść skargę o stwierdzenie nieważności tej decyzji, nie skorzysta z niej w terminie przewidzianym w art. 230 WE, ww. pytania prejudycjalnego nie można uznać za niedopuszczalne z powołaniem się na tę ostatnią okoliczność.

(por. pkt 72–74)

2. Trybunał może pozostawić bez rozstrzygnięcia pytanie prejudycjalne dotyczące oceny ważności aktu wspólnotowego, gdy jest oczywiste, że owa wnioskowana przez sąd krajowy ocena nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem postępowania przed tym sądem.

(por. pkt 75)

3. Pojęcie „przedsiębiorstwa” w prawie konkurencji obejmuje każdą jednostkę wykonującą działalność gospodarczą niezależnie od jej formy prawnej i sposobu finansowania.

Działalność gospodarczą stanowi każda działalność polegająca na oferowaniu towarów lub usług na danym rynku. O ile najczęściej działalność gospodarcza jest wykonywana bezpośrednio na rynku, o tyle nie jest jednak wykluczone, że może ona być prowadzona przez przedsiębiorcę w bezpośrednim kontakcie z rynkiem, a pośrednio przez inny podmiot kontrolujący tego przedsiębiorcę w ramach gospodarczej całości, którą razem tworzą.

W tym kontekście zwykłe dzierżenie udziałów, nawet kontrolnych, nie wystarczy, aby uznać za gospodarczą działalność podmiotu dzierżyciela tych udziałów, jeżeli polega ona jedynie na wykonywaniu praw związanych ze statusem akcjonariusza lub członka oraz ewentualnym pobieraniu dywidend, zwykłych pożytków z prawa własności danego dobra. Natomiast podmiot, który posiadając udziały kontrolne w spółce, skutecznie wykonuje tę kontrolę poprzez bezpośrednio lub pośrednio wywieranie wpływu na zarządzanie nią, powinien być uważany za uczestniczący w działalności gospodarczej wykonywanej przez kontrolowane przedsiębiorstwo i z tego tytułu sam powinien być uznany za przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

W przeciwnym razie sam podział przedsiębiorstwa na dwa odrębne podmioty, z których pierwszy prowadzi bezpośrednio wcześniej działalność gospodarczą, a drugi kontrolowałby ten pierwszy poprzez wywieranie wpływu na zarządzanie nim, wystarczyłoby, aby pozbawił skuteczności zasady wspólnotowe dotyczące pomocy państwa. Umożliwiłoby on drugiemu podmiotowi korzystanie z subwencji lub innych ulg przyznanych przez państwo lub za pomocą zasobów państwowych i na sponosowanie w całości lub w części z korzyści dla tego pierwszego, również w interesie całości gospodarczej, którą tworzą te dwa podmioty.

Zatem może zostać zakwalifikowana jako „przedsiębiorstwo” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE, w związku z tym może podlegać przepisom prawa wspólnotowego dotyczącym pomocy państwa osoba prawna, taka jak fundacja bankowa, kontrolująca kapitał spółki bankowej, której ustrój przewiduje zasady, które ukazują zadania wykraczające poza zwykłe lokowanie kapitału przez

inwestora, umożliwiający więc wykonywanie funkcji kontrolnych, ale również inicjatyw i pomoc finansową oraz obrazujący w ten sposób istnienie strukturalnych i funkcjonalnych związków pomiędzy fundacjami bankowymi a spółkami bankowymi.

(por. pkt 107–118, 125 oraz pkt 1 sentencji)

4. Osoby prawnej, takiej jak fundacja bankowa, której działalność ogranicza się do przekazywania środków organizacjom niemającym celu zarobkowego, nie można zakwalifikować jako „przedsiębiorstwa” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. W istocie działalność taka ma charakter wyłącznie społeczny i nie jest wykonywana na rynku w konkurencji z innymi przedsiębiorcami. W ramach tej działalności fundacja bankowa działa jak instytucja dobroczynna lub organizacja charytatywna, a nie jak przedsiębiorstwo.

Natomiast, jeżeli fundacja bankowa działaćca w dziedzinach interesu publicznego i użyteczności publicznej wykorzystuje uprawnienie przyznane jej przez ustawodawcę krajowego do dokonywania czynności finansowych, gospodarczych, w zakresie nieruchomości i ruchomości, koniecznych lub użytecznych do realizacji tych celów, może ona oferować towary lub usługi na rynku w konkurencji z innymi przedsiębiorcami, na przykład w dziedzinach takich jak badania naukowe, edukacja, sztuka lub zdrowie.

W takim przypadku tego rodzaju fundacje bankowe należy uznać za przedsiębiorstwo, jako wykonujące działalność gospodarczą niezależnie od tego, czy oferowanie towarów lub usług jest dokonywane bez celu zarobkowego, ponieważ owa oferta pozostaje w stosunku konkurencji z tymi przedsiębiorcami, którzy mają taki cel, i powinna ona zatem podlegać przepisom wspólnotowym dotyczącym pomocy państwa.

(por. pkt 119–125 oraz pkt 1 sentencji)

5. Pojęcie pomocy jest bardziej ogólne niż pojęcie subwencji, ponieważ obejmuje ono nie tylko świadczenia pozytywne takie jak same subwencje, ale również instrumenty, które w różnej formie zmniejszają obciążenia budżetu przedsiębiorstwa i które przez to, mimo że nie są subwencjami w ścisłym znaczeniu tego słowa, mają taki sam charakter i identyczne skutki.

Wynika z tego, że instrument, poprzez który władze publiczne przyznają niektórym przedsiębiorstwom zwolnienie podatkowe, które wprowadzie nie jest związane z przekazaniem zasobów państwowych, ale stawia beneficjentów w lepszej sytuacji finansowej niż innych podatników, stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. Tak samo może stanowić pomoc państwa działanie polegające na przyznaniu niektórym przedsiębiorstwom obniżenia podatku lub odroczenia płatności należnego w zwykłym trybie podatku.

(por. pkt 131, 132)

6. Ulga podatkowa przyznawana niektórym przedsiębiorstwom przy uwzględnieniu ich formy prawnej – osoba prawna prawa publicznego lub fundacja – oraz sektorów, w których wykonują one działalność, nie ma zastosowania do wszystkich przedsiębiorców, a zatem nie może być uznana za ogólny instrument polityki podatkowej lub ekonomicznej, co oznacza, że jest selektywna.

(por. pkt 135, 136, 138)

7. Artykuł 87 ust. 1 WE zakazuje pomocy, która wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłada lub grozi zakłóceniem konkurencji. Do celów zakwalifikowania działania krajowego jako zakazanej pomocy państwa nie jest konieczne

stwierdzenie faktycznego wpływu pomocy na wymiany handlowe między państwami członkowskimi i rzeczywistego zakłócenia konkurencji, lecz jedynie zbadanie, czy pomoc może mieć wpływ na te wymiany handlowe i zakłócać konkurencję. W szczególności, gdy pomoc przyznana przez państwo członkowskie wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa w stosunku do innych przedsiębiorstw konkurencyjnych w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, należy uznać, że ma ona wpływ na te ostatnie. W tym zakresie okoliczności, że dany sektor ekonomiczny jest przedmiotem liberalizacji na poziomie wspólnotowej, może oznaczać faktyczny lub potencjalny wpływ pomocy na konkurencję, jak i na wymiany handlowe między państwami członkowskimi.

Ponadto nie jest konieczne, aby uprzywilejowane przedsiębiorstwo uczestniczyło w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej. Jeżeli mianowicie państwo członkowskie przyznaje pomoc przedsiębiorstwu, chociażby krajowa może być przez to utrzymana lub zmniejszona z tym skutkiem, że zmniejszy się szansa wejścia na rynek przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich. Ponadto wzmocnienie przedsiębiorstwa, które dotychczas nie uczestniczyło w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, może postawić je w sytuacji umożliwiającej mu wejście na rynek innego państwa członkowskiego.

(por. pkt 139–143)

8. Zwolnienie z potrącenia dywidend przypadających fundacjom bankowym, posiadającym udziały w spółkach bankowych i które są wyznacznie celom dobroczynnym, edukacyjnym, wychowawczym, naukowym i badawczym, może być zakwalifikowane jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. W istocie taki środek krajowy jest finansowany przez państwo. Ponadto jest on selektywny. Wreszcie korzyść tak uzyskuje sektor usług finansowych, który był przedmiotem ważnego procesu liberalizacji na poziomie wspólnotowym; proces ten zaostrzył konkurencję, która może już skutkować swobodnym przepływem kapitału przewidzianym w traktacie oraz może wzmacniać, po pierwsze, w kategoriach finansowania lub płynności finansowej pozycję jednostki gospodarczej działającej w sektorze bankowym, utworzonej przez fundację bankową i spółkę bankową, a po drugie, pozycję fundacji bankowej w chociażby wykonywanej w szczególności w dziedzinie społecznej, naukowej lub kulturalnej.

(por. pkt 133, 138, 145, 146 oraz pkt 2 sentencji)

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 10 stycznia 2006 r. (*)

Pomoc państwa – Artykuły 87 WE i 88 WE – Banki – Fundacje bankowe – Pojęcie przedsiębiorstwa – Uprzywilejowanie w przypadku bezpośredniego opodatkowania dywidend otrzymywanych przez fundacje bankowe – Zakwalifikowanie jako pomoc państwa – Zgodność ze wspólnym rynkiem – Decyzja Komisji 2003/146/WE – Ocena ważności – Niedopuszczalność – Artykuły 12 WE, 43 WE i 56 WE – Zasada niedyskryminacji – Swoboda przedsiębiorczości – Swobodny przepływ kapitału

W sprawie C-222/04

mającej za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Corte suprema di cassazione (Włochy) postanowieniem z dnia 23

marca 2004 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 28 maja 2004 r., w postępowaniu:

Ministero dell'Economia e delle Finanze

przeciwko

Cassa di Risparmio di Firenze SpA,

Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato,

Cassa di Risparmio di San Miniato SpA,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: C. W. A. Timmermans, prezes izby, C. Gulmann (sprawozdawca), R. Schintgen, R. Silva de Lapuerta i G. Arestis, sędziowie,

rzecznik generalny: F. G. Jacobs,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 7 lipca 2005 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Cassa di Risparmio di Firenze SpA przez P. Russa oraz G. Morbidellego, avvocati,
- w imieniu Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato oraz Cassa di Risparmio di San Miniato SpA przez A. Rossiego oraz G. Robertiego, avvocati,
- w imieniu rządu włoskiego przez I. M. Braguglię, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez P. Gentilego, avvocato dello Stato,
- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez R. Lyala oraz V. Di Bucciego, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 27 października 2005 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 12 WE, 43 i nast. WE, 56 i nast. WE, 87 WE i 88 WE oraz ważności decyzji Komisji 2003/146/WE z dnia 22 sierpnia 2002 r. dotyczącej przepisów podatkowych wprowadzonych przez Włochy na rzecz fundacji bankowych (Dz.U. L 55, str. 56).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Cassa di Risparmio di Firenze SpA (zwaną dalej „Cassa di Risparmio di Firenze”), Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato i Cassa di Risparmio di San Miniato SpA (zwanymi dalej „Cassa di Risparmio di San Miniato”) z siedzibą we Włoszech a Ministero dell'Economia e delle Finanze (włoskim Ministrem Gospodarki i Finansów) w przedmiocie wniosku Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato dotyczącego zwolnienia z potrącenia podatku od dywidend za rok obrotowy 1998.

I – Krajowe ramy prawne

3 We Włoszech z dywidend wypłacanych przez spółki akcyjne potrąca się zaliczki na poczet należnego podatku, w wykonaniu art. 1 ustawy nr 1745 z dnia 29 grudnia 1962 r. dotyczącej ustanowienia potrącenia zaliczki lub podatku od dywidend wypłacanych przez spółki i zmiany przepisów o obowiązkowym charakterze imiennym akcji (GURI nr 5 z dnia 7 stycznia 1963 r., str. 61) zmienionej decreto legge (rozporządzeniem ustawodawczym) nr 22 z dnia 21 lutego 1967 r. dotyczącym nowych przepisów w dziedzinie potrącenia zaliczki lub podatku od dywidend wypłacanych przez spółki (GURI nr 47 z dnia 22 lutego 1967 r., str. 1012) przekształconym w ustawę, ze zmianami, ustawę nr 209 z dnia 21 kwietnia 1967 r. (GURI nr 101 z dnia 22 kwietnia 1967 r., str. 2099, zwanej dalej „ustawą nr 1745/62”).

4 Artykuł 10 ustawy nr 1745/62 przewiduje, że z dywidend przypadających organizacjom osób lub podmiotów, niepodlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych, w zakresie, w jakim są one wyłączone z zakresu stosowania tego podatku, oraz podmiotom podlegającym opodatkowaniu na podstawie bilansu, lecz zwolnionym z podatku dochodowego od osób prawnych, w miejsce potrącenia z tytułu zaliczki określonej w art. 1 tej ustawy potrąca się podatek według stawki 30%.

5 Artykuł 10 bis ustawy nr 1745/62 zwalnia z przewidzianego w art. 10 potrącenia dywidendy przypadającej osobom prawnym prawa publicznego lub fundacjom zwolnionym z podatku dochodowego od osób prawnych, które są używane wyłącznie celom dobroczynnym, edukacyjnym, wychowawczym, naukowym i badawczym.

6 Artykuł 6 decreto del Presidente della Repubblica (rozporządzenia prezydenta republiki) nr 601 z dnia 29 września 1973 r. w sprawie przepisów dotyczących ulg podatkowych (dodatek zwykły do GURI nr 268 z dnia 16 października 1973 r., str. 3, zwanego dalej „dekretem nr 601/73”) przewiduje obniżenie o połowę podatku dochodowego od osób prawnych na rzecz organizacji i instytucji pomocy społecznej, towarzystw pomocy wzajemnej, szpitali, organizacji pomocowych i dobroczynnych, instytucji edukacyjnych oraz organizacji prowadzących badania i eksperymenty w interesie ogólnym, niemających celu zarobkowego, kolegiów naukowych, akademii, fundacji i towarzystw historycznych, literackich, naukowych, prowadzących eksperymenty i badania, są używanych wyłącznie celom kulturalnym oraz organizacji, których cele są z mocy prawa traktowane na równi z celami dobroczynnymi i edukacyjnymi.

7 Proces prywatyzacji włoskiego państwowego systemu bankowego został wszczęty ustawą nr 218 z dnia 30 lipca 1990 r. w sprawie przepisów w dziedzinie restrukturyzacji i konsolidacji majątkowej instytucji kredytowych prawa publicznego (GURI nr 182 z dnia 6 sierpnia 1990 r., str. 8, zwanej dalej „ustawą nr 218/90”) oraz decreto legislativo (rozporządzeniem ustawodawczym) nr 356 z dnia 20 listopada 1990 r. w sprawie przepisów dotyczących restrukturyzacji i regulacji bankowości (dodatek zwykły do GURI nr 282 z dnia 3 grudnia 1990 r., str. 5, zwanym dalej „dekretem nr 356/90”).

8 Artykuł 1 dekretu nr 356/90 przewidywał w szczególności, że państwowe instytucje bankowe, w tym kasy oszczędnościowe, mogą wnieść przedsiębiorstwo prowadzące działalność bankową do utworzonej przez nie spółki akcyjnej. Organizacja wnosząca wkład, w praktyce zwana „fundacją bankową” (dalej zwana „fundacją bankową”), stawała się jedynym akcjonariuszem tej spółki (zwanej dalej „spółką bankową”), której przedmiotem było prowadzenie działalności bankowej uprzednio wykonywanej przez państwowe instytucje bankowe.

9 Artykuł 11 tego dekretu przewidywał, że fundacje bankowe działają na podstawie owego

dekretu i statutów, mają pełną zdolność do czynności prawnych prawa publicznego i prywatnego oraz pozostają pod rządami przepisów prawnych dotyczących ustanowienia organów zarządzających i kontrolnych.

10 Artykuł 12 precyzował, że fundacje bankowe mające kapitał zakładowy o charakterze nieczłonkowskim powinny służyć celom interesu publicznego i użyteczności publicznej, przede wszystkim w dziedzinach badań naukowych, edukacji, sztuki i zdrowia oraz że należy podtrzymywać pierwotne cele pomocy i ochrony słabszych grup społecznych.

11 Ten sam artykuł dodawał w szczególności, że:

- fundacje bankowe mogą dokonywać czynności finansowych, handlowych, w zakresie nieruchomości i ruchomości, które będą konieczne lub użyteczne do realizacji tych celów;
- zarządzają one swoim udziałem w spółce bankowej, dopóki są do niego uprawnione;
- nie mogą one jednak bezpośrednio wykonywać działalności bankowej ani posiadać kontrolnych udziałów w kapitale przedsiębiorstw prowadzących działalność bankową lub finansową innych niż spółka bankowa;
- mogą one natomiast nabywać lub zbywać mniejszościowe udziały w kapitale innych przedsiębiorstw prowadzących działalność bankową i finansową;
- przejściowo należało zapewnić funkcjonalną ciągłość pomiędzy fundacją bankową a spółką bankową przez przepisy przewidujące, że członkowie komitetu zarządzającego lub odpowiedniego organu fundacji bankowej zostaną powołani do zarządu, a członkowie organu kontrolnego do rady nadzorczej spółki bankowej;
- fundacje bankowe powinny przeznaczać określone części dochodów pochodzących z udziałów w spółkach bankowych na rezerwy przeznaczonych na subskrypcję akcji w podwyższonym kapitale tych spółek;
- rezerwa ta może być inwestowana w papiery wartościowe w spółkach, w których fundacje bankowe posiadają udziały lub w papiery wartościowe emitowane lub gwarantowane przez państwo;
- w określonych granicach fundacje bankowe mogą zaciągać zobowiązania wobec spółek bankowych lub otrzymywać od nich gwarancje.

12 Na mocy art. 13 dekretu nr 356/90:

- zbycie akcji spółek bankowych w publicznym obrocie powinno być dokonywane w drodze oferty publicznej;
- zbycie do ogólnej granicy jednego procentu kapitału spółki bankowej może być swobodnie dokonywane na rynku giełdowym akcji notowanych na giełdzie;
- odwołanie się do innych procedur wymaga zgody Ministro del Tesoro (zwanego dalej „ministrem skarbu”);
- gdyby skutek zbycia lub jakiegokolwiek innej czynności fundacja bankowa miała utracić, nawet przejściowo, kontrolę nad większością akcji uprawniających do głosowania na zwyczajnym walnym zgromadzeniu spółki bankowej, czynność wymaga zezwolenia ministra skarbu;

– fundacja bankowa, która zbywa udział kontrolny, może nabyć inny udział kontrolny w spółce bankowej po uzyskaniu zezwolenia ministra skarbu.

13 Artykuł 14 dekretu nr 356/90 poddaje fundacje bankowe nadzorowi ministra skarbu, do którego muszą one przekazywać projekty budżetów i bilanse roczne.

14 Na mocy tego samego przepisu:

– fundacje bankowe powinny ponadto, również okresowo, przekazywać ministrowi skarbu i Bankowi Wzrostu wymagane przez nich informacje;

– minister skarbu może zarządzać kontrole.

15 Artykuł 1 ust. 7 bis decreto legge (rozporządzenia ustawodawczego) nr 332 z dnia 31 maja 1994 r. w sprawie przepisów dotyczących przyspieszenia procedur zbycia udziałów państwa i organizacji publicznych w spółkach akcyjnych (GURI nr 126 z dnia 1 czerwca 1994 r., str. 38), przekształconego w ustawę, ze zmianami, ustawę nr 474 z dnia 30 lipca 1994 r. (GURI nr 177 z dnia 30 lipca 1994 r., str. 5) zniósł te przepisy art. 13 dekretu nr 356/90 określone w pkt 12 niniejszego wyroku, które przewidywały zgodę ministra skarbu na wszelkie czynności, w wyniku których fundacja bankowa traciła kontrolę nad spółką bankową oraz na nabycie innego udziału kontrolnego w spółce bankowej.

16 System wprowadzony ustawą nr 218/90 i dekretem nr 356/90 został zmieniony ustawą nr 461 z dnia 23 grudnia 1998 r. w sprawie przekazania kompetencji rządowi w celu reorganizacji przepisów cywilnych i podatkowych organizacji wnoszących wkład, określonych w art. 11 ust. 1 decreto legislativo (rozporządzenia ustawodawczego) nr 356 z dnia 20 listopada 1990 r. oraz systemu podatkowego czynności restrukturyzacji bankowości (GURI nr 4 z dnia 7 stycznia 1999 r., str. 4, zwaną dalej „ustawą nr 461/98”) oraz decreto legislativo (rozporządzeniem ustawodawczym) nr 153 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie przepisów cywilnych i podatkowych organizacji wnoszących wkład, określonych w art. 11 ust. 1 decreto legislativo nr 356 z dnia 20 listopada 1990 r. i systemu podatkowego czynności restrukturyzacji bankowości zgodnie z art. 1 ustawy nr 461 z dnia 23 grudnia 1998 r. (GURI nr 125 z dnia 31 maja 1999 r., zwanym dalej „dekretem nr 153/99”).

17 Artykuł 30 dekretu nr 153/99 uchylił w szczególności art. 11, 12, 13 i 14 dekretu nr 356/90.

18 Artykuł 1 dekretu nr 153/99 przejmuje określenie, które pojawiło się w praktyce, uściśla, że jako „fundacja” należy rozumieć podmiot, który wniosł wkład w postaci przedsiębiorstwa prowadzącego działalność bankową w rozumieniu dekretu nr 356/90.

19 Artykuł 2 ust. 1 dekretu nr 153/99 stanowi, że:

– fundacje bankowe są osobami prawnymi prawa prywatnego niemającymi celu zarobkowego, którym przyznaje się niezależność statutową oraz pełną zarządcę;

– są one wyłączone celom użyteczności publicznej i wspieraniu rozwoju gospodarczego, zgodnie z postanowieniami ich statutów.

20 Artykuł 3 dodaje, że:

– fundacje bankowe realizują cele w każdym sposób zgodny ze swoim prawnym charakterem, o którym mowa w art. 2;

- dzia?aj? one w poszanowaniu zasad dochodowego zarz?du;
- mog? one kontrolowa? tylko przedsi?biorstwa celowe s?u??ce bezpo?rednio realizacji swych celów statutowych i wy??cznie w odpowiednich sektorach;
- nie s? one upowa?nione do wykonywania czynno?ci bankowych;
- niedozwolone s? wszelkie formy finansowania, wyp?at lub subwencji, bezpo?rednich lub po?rednich, na rzecz organizacji maj?cych cele zarobkowe lub na korzy?? przedsi?biorstw o jakimkolwiek charakterze, z wyj?tkiem przedsi?biorstw celowych i spó?dzielni u?yteczno?ci publicznej.

21 Zgodnie z art. 1 dekretu nr 153/99 w jego pierwotnym brzmieniu, „odpowiednie sektory” powinny by? wybrane spo?ród nast?puj?cych dziedzin: badania naukowe, edukacja, sztuka, konserwacja i wspieranie dóbr i dzia?alno?ci kulturalnej oraz dóbr przyrody, zdrowie i pomoc s?abszym grupom spo?ecznym.

22 W nast?pstwie zmiany tego przepisu, dokonanej przez art. 11 ustawy nr 448 z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie przepisów dotycz?cych utworzenia rocznego i wieloletniego bud?etu pa?stwa (ustawa bud?etowa na 2002 r.) (dodatek zwyk?y do GURI nr 301 z dnia 29 grudnia 2001 r., str. 1, zwana dalej „ustaw? nr 448/01”), odpowiednie sektory powinny by? obecnie wybrane z nast?puj?cych dziedzin: rodzina i warto?ci z ni? zwi?zane, wychowanie i rozwój m?odzie?y, edukacja, nauka i ksza?cenie ??cznie z nabywaniem publikacji dla szkół, wolontariat, filantropia i dobroczynno??, religia i rozwój duchowy, pomoc osobom starszym, prawa obywatelskie, zapobieganie przest?pco?ci i bezpiecze?stwo publiczne, bezpiecze?stwo ?ywno?ciowe i jako?ciowa gospodarka rolna, rozwój regionalny i budowa mieszka? socjalnych na p?aszczy?nie regionalnej, ochrona konsumentów, ochrona cywilna, zdrowie publiczne, medycyna zapobiegawcza i lecznicza, sport, zapobieganie i leczenie narkomanii, patologie i zaburzenia psychiczne i umys?owe, badania naukowe i technologiczne, ochrona i jako?? ?rodowiska, sztuka, dzia?alno?? kulturalna i dobra kultury.

23 Artyku? 4 ust. 3 dekretu nr 153/99 w swoim pierwotnym brzmieniu stanowi?, ?e cz?onkowie organu zarz?dzaj?cego nie mog? sprawowa? funkcji cz?onka rady zarz?dzaj?cej w spó?ce bankowej.

24 W brzmieniu wynikaj?cym z ustawy nr 350 z dnia 24 grudnia 2003 r. w sprawie przepisów dotycz?cych utworzenia rocznego i wieloletniego bud?etu pa?stwa (ustawa bud?etowa na 2004 r.) (dodatek zwyk?y do GURI nr 299 z dnia 27 grudnia 2003 r., str. 1), przepis ten stanowi, ?e:

- podmioty wykonuj?ce funkcje administracyjne, zarz?dzaj?ce lub kontrolne w fundacji bankowej nie mog? sprawowa? funkcji administracyjnych, zarz?dzaj?cych lub kontrolnych w spó?ce bankowej lub w spó?kach, które ona kontroluje lub w których ma udzia?y;
- podmioty wykonuj?ce funkcje kierownicze w fundacji bankowej nie mog? sprawowa? funkcji administracyjnych, zarz?dzaj?cych lub kontrolnych w spó?ce bankowej.

25 W pierwotnym brzmieniu art. 5 ust. 1 dekretu nr 153/99 stanowi?, ?e maj?tek fundacji bankowej powinien s?u?y? wy??cznie celom statutowym oraz ?e w ramach zarz?dzania ich maj?tkiem fundacje bankowe zarz?dzaj? ryzykiem, przestrzegaj?c rozs?dnych kryteriów, aby zosta?a zachowana warto?? maj?tku i aby zosta? osi?gni?ty odpowiedni dochód. Artyku? 11 ustawy nr 448/01 doda? do tego przepisu u?ci?lenie, zgodnie z którym zarz?dzanie powinno by? zgodne z charakterem fundacji bankowych jako organizacji niemaj?cych celu zarobkowego,

działających na podstawie zasad przejrzystości i etyki.

26 Artykuł 6 ust. 1 dekretu nr 153/99 stanowi, że fundacje bankowe mogą posiadać udziały kontrolne tylko w organizacjach i spółkach, których wyłącznym celem jest zarządzanie przedsiębiorstwami celowymi.

27 W odniesieniu do udziału w spółkach bankowych art. 25 ust. 1 i 2 w swoim pierwotnym brzmieniu stanowiły, że:

- udziały kontrolne w spółkach mogą być zachowane przez okres czterech lat począwszy od dnia wejścia w życie dekretu, w celu ich zbycia;
- jeżeli zbycie nie nastąpiło w tym terminie, udziały mogą być zachowane przez okres dodatkowy nieprzekraczający dwóch lat;
- udziały kontrolne w spółkach innych niż spółki bankowe, z wyłączeniem udziałów posiadanych przez fundacje bankowe w przedsiębiorstwach celowych powinny zostać zbyte w terminie określonym przez władzę nadzorczą, z uwzględnieniem wymogów zachowania wartości majątku, jednakże w każdym razie w przewidzianym terminie czterech lat.

28 W następstwie zmiany tych przepisów przez art. 11 ustawy nr 448/01, następnie przez art. 4 decreto legge (rozporządzenia ustawodawczego) nr 143 z dnia 24 czerwca 2003 r. (GURI nr 144 z dnia 24 czerwca 2003 r.), przekształconego w ustawę, ze zmianami, ustawę nr 212 z dnia 1 sierpnia 2003 r. (dodatek zwykły do GURI nr 185 z dnia 11 sierpnia 2003 r., zwany dalej „dekretem nr 143/03”):

- maksymalny termin czterech lat dla zachowania udziałów kontrolnych został zastąpiony ostateczną datą 31 grudnia 2005 r.;
- wprowadzono możliwość powierzenia udziałów w spółkach bankowych spółkom zarządzającym oszczędnościami, wybranym z zachowaniem procedur konkurencyjnych i zlecenia im zarządzania tymi udziałami w ich własnym imieniu według kryteriów profesjonalizmu i niezależności, przy czym w pewnych przypadkach fundacje bankowe zachowują możliwość wydawania zaleceń na nadzwyczajnych walnych zgromadzeniach, a zbycie tych udziałów musi w każdym razie nastąpić najpóźniej z upływem trzeciego roku po dniu 31 grudnia 2005 r.;
- minister gospodarki i finansów oraz Bank Włoch wykonują uprawnienia przyznane im przez przepisy z zakresu bankowości i kredytów;
- udziały kontrolne w spółkach innych niż spółki bankowe, z wyjątkiem udziałów fundacji bankowych w przedsiębiorstwach celowych muszą zostać zbyte w terminie wyznaczonym przez władzę nadzorczą z uwzględnieniem wymogów zachowania wartości majątku, jednakże w każdym razie najpóźniej do dnia 31 grudnia 2005 r.

29 Artykuł 25 ust. 3 dekretu nr 153/99 w swoim pierwotnym brzmieniu niezmiennym ustawę nr 448/01 przewiduje, że gdy po upływie terminów wyznaczonych dla zachowania udziałów kontrolnych fundacje bankowe będą nadal posiadać, władza nadzorcza dokona ich zbycia w zakresie koniecznym do zakończenia kontroli.

30 W aspekcie podatkowym art. 12 ust. 1 dekretu nr 153/99 stanowi, że fundacje bankowe, które dostosowały swoje statuty do przepisów tego dekretu, są uważane za podmioty niekomercyjne, nawet jeżeli są celom statutowym za pośrednictwem przedsiębiorstw celowych.

31 W dniu wydania postanowienia odsy?aj?cego art. 12 ust. 2 stanowi?, ?e:

- system przewidziany w art. 6 dekretu nr 601/73 mia? zastosowanie do fundacji bankowych, które dostosowa?y swoje statuty do przepisów dekretu nr 153/99 i dzia?aj? we w?a?ciwych sektorach;
- do chwili przyj?cia przepisów dostosowuj?cych statuty do dekretu nr 153/99 ten sam system mia? zastosowanie do fundacji bankowych niemaj?cych charakteru podmiotów komercyjnych, które g?ównie s?u?y?y celom interesu publicznego i u?yteczno?ci publicznej w sektorach wskazanych w art. 12 dekretu nr 356/90 i jego pó?niejszych zmianach.

32 Artyku? 12 ust. 3 dekretu nr 153/99 zmieniony dekretem nr 143/03 stanowi, ?e fundacje bankowe trac? charakter podmiotów niekomercyjnych i przestaj? korzysta? z przewidzianych ulg podatkowych, je?eli po dniu 31 grudnia 2005 r. zachowuj? jeszcze udzia?y kontrolne w spółkach bankowych.

II – Post?powanie przed s?dem krajowym i pytania prejudycjalne

33 Na podstawie art. 10 bis ustawy nr 1745/62 Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato zwróci?a si? do w?oskiego organu administracji skarbowej z wnioskiem o zwolnienie z potr?cenia podatku od dywidend za rok obrotowy 1998, które otrzymywa?a ona z tytu?u udzia?ów w Cassa di Risparmio di San Miniato i w spółce Casse Toscane SpA, poprzedniczce prawnej Cassa di Risparmio di Firenze.

34 Wniosek ten zosta? oddalony na tej podstawie, ?e zarz?dzanie przez fundacj? bankow? udzia?ami w spółkach bankowych nale?y uwa?a? za dzia?alno?? gospodarcz? niezgodn? ze zwolnieniem przewidzianym w art. 10 bis ustawy nr 1745/62.

35 Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato oraz Cassa di Risparmio di Firenze i Cassa di Risparmio di San Miniato zaskar?y?y decyzj? w sprawie oddalenia wniosku do Commissione tributaria provinciale di Firenze.

36 Ich skarga zosta?a oddalona.

37 Trzy skar??ce zaskar?y?y decyzj? Commissione tributaria provinciale di Firenze do Commissione tributaria regionale di Firenze, która uwzgl?dni?a skarg?.

38 Wed?ug s?du krajowego Commissione tributaria regionale di Firenze uzna?a, ?e Fondazione Cassa di Risparmio di San Miniato w zwi?zku z celem, którym jest interes publiczny lub u?yteczno?? publiczna w okre?lonych sektorach, powinna korzysta? z obni?enia o po?ow? podatku dochodowego od osób prawnych na podstawie art. 6 dekretu nr 601/73 oraz ?e temu obni?eniu towarzyszy zwolnienie z potr?cenia na podstawie art. 10 bis ustawy nr 1745/62 niezale?nie od tego, ?e fundacja bankowa mo?e wykonywa? dzia?alno?? gospodarcz?, je?eli nie stanowi ona g?ównej dzia?alno?ci.

39 Równie? wed?ug s?du krajowego Commissione tributaria regionale di Firenze powo?uje si? w tym zakresie na nowy system wynikaj?cy z ustawy nr 461/98 i dekretu nr 153/99, który wyra?nie przewiduje zastosowanie omawianych ulg podatkowych do fundacji bankowych.

40 Uzna?a ona, ?e w przed?o?onej jej sprawie nie przedstawiono dowodu na to, i? dzia?alno?? gospodarcza przewa?a nad celami u?yteczno?ci publicznej.

- 41 Ministero dell'Economia e delle Finanze wniósł skargę kasacyjną od tego rozstrzygnięcia.
- 42 Zarzucił on w szczególności naruszenie art. 10 bis ustawy nr 1745/62, art. 6 dekretu nr 601/73 i art. 14 przepisów wprowadzających włoski kodeks cywilny, na mocy którego przepisy stanowiły wyjątek od zasad ogólnych lub innych przepisów nie mają zastosowania poza przypadkami i okolicznościami, dla których są przewidziane.
- 43 W postanowieniu odsyłającym Corte suprema di cassazione stwierdza, że rozstrzygnięcie sporu przed sądem krajowym na bazie prawa krajowego powinno uwzględniać kwestię zgodności systemu podatkowego fundacji bankowych z prawem wspólnotowym, w szczególności z art. 12 WE, 43 i nast. WE, 56 WE i nast. WE oraz art. 87 WE i 88 WE. Podkreśla on, że według utrwalonego orzecznictwa Trybunału w sprawie krajowe są zobowiązane do stosowania z urzędu przepisów prawa wspólnotowego, w razie konieczności poprzez niestosowanie sprzecznych z nimi przepisów krajowych.
- 44 W odniesieniu do art. 87 WE i 88 WE podnosi on, że jeżeli przepisy podatkowe stanowiły przedmiot postępowania przed sądem krajowym należy uważać za pomoc państwa na rzecz określonych przedsięwzięć lub produkcji określonych towarów, to nie mogą one być wykonywane bez uprzedniej decyzji Komisji dotyczącej ich dopuszczalności. Do chwili wydania takiej decyzji sądy krajowe powinny odmówić ich stosowania z racji bezpośredniego skutku art. 88 ust. 3 WE.
- 45 W tej kwestii sąd krajowy stwierdza, że w decyzji 2003/146 zbadano przepisy podatkowe przewidziane w art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99 w świetle art. 87 WE i 88 WE.
- 46 Na mocy tej decyzji badane przepisy, stosowane na korzyść fundacji bankowych, które nie wykonują bezpośrednio działalności w sektorach wymienionych w art. 1 powyższego dekretu zmienionego ustawą nr 448/01, nie stanowiły pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE, ponieważ nie są one przeznaczone dla „przedsiębiorstw” w rozumieniu tego ostatniego przepisu.
- 47 Sąd krajowy uściśla, że komercyjny charakter fundacji bankowych stanowi przedmiot rozbieżności.
- 48 Zgodnie z utrwaloną praktyką włoskich organów administracji skarbowej fundacje bankowe mają charakter komercyjny, a zatem podlegają zwykłemu systemowi podatkowemu.
- 49 W postępowaniu, które doprowadziło do wydania decyzji 2003/146, rząd włoski stwierdził, że fundacje bankowe nie mogą być uważane za „przedsiębiorstwa” dla celów przepisów o konkurencji.
- 50 Rozbieżności istnieją nawet na poziomie sądu krajowego. Niektóre rozstrzygnięcia przyjmują niekomercyjny charakter fundacji bankowych na tej podstawie, że zarządzanie udziałami w przedsiębiorstwach prowadzących działalność bankową, jak i udziałami posiadanymi w przedsiębiorstwach innych niż spółka bankowa stanowi jedynie instrument przeznaczony do zapewnienia środków finansowych niezbędných z punktu widzenia dążenia do celów socjalnych i kulturalnych powierzonych organizacjom. Inne rozstrzygnięcia stanowiły odmiennie, stwierdzając brak doniosłości zadań socjalnych i kulturalnych dla systemu ulg podatkowych, ponieważ podmioty te miały możliwość działania na rynku bankowym oraz na innych rynkach w konkurencji z innymi przedsiębiorstwami.
- 51 Sąd krajowy podkreśla, że art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99 wyraźnie rozszerza system przewidziany w art. 6 dekretu nr 601/73 na fundacje bankowe niemające charakteru podmiotów

komercyjnych, które g?ównie s?u?? celom interesu publicznego i u?yteczno?ci publicznej, do momentu, w którym wprowadz? one przepisy dostosowuj?ce ich statuty do dekretu nr 153/99.

52 S?d ten dodaje, ?e wed?ug cz??ci orzecznictwa krajowego art. 12 ust. 3 dekretu nr 153/99 ma charakter interpretacyjny, tak ?e przedmiotowy system podatkowy znajduje zastosowanie równie? do lat podatkowych sprzed wej?cia w ?ycie dekretu nr 153/99.

53 Uwa?a on, ?e nale?y zatem zbada? kwesti? wa?no?ci decyzji 2003/146. Je?eli nale?a?oby uzna?, ?e fundacje bankowe maj? charakter przedsi?biorstw, decyzja ta by?aby niewa?na.

54 Wed?ug s?du krajowego jednoczesne przeniesienie znacznego udzia?u wi?kszo?ciowego w przedsi?biorstwie prowadz?cym dzia?alno?? bankow? na mocy obowi?zku ustawowego na podmioty specjalnie w tym celu utworzone i utrzymanie tego stanu przez d?u?szy czas, jak te? wykorzystanie przychodów ze zbycia takich udzia?ów na nabycie i zarz?dzanie istotnymi udzia?ami w innych przedsi?biorstwach o ró?norodnych celach, mi?dzy innymi rozwoju gospodarczego systemu, stanowi dzia?alno?? gospodarcz? skierowan? na osi?ganie zysku, nawet je?li zysk ten nie mo?e by? podzielony i powinien przede wszystkim s?u?y? celom niezarobkowym.

55 S?d krajowy stwierdza, ?e maj?tek fundacji bankowych na koniec roku obrotowego 1995/1996 wynosi? 50 000 mld ITL, a maj?tek ksi?gowy 37 mld euro w dniu 31 grudnia 2002 r., nie wliczaj?c przyrostu warto?ci udzia?ów posiadanych przez fundacje, które z regu?y s? ksi?gowane wed?ug ich warto?ci nabycia.

56 S?d krajowy podkre?la, ?e wykonywanie przez fundacje bankowe zada? o celach niezarobkowych nie przes?ania charakterystycznego elementu systemu polegaj?cego na tym, ?e celem fundacji bankowych, zarówno strukturalnie, jak i funkcjonalnie jest przeje?cie w?asno?ci i zarz?dzania znacz? ilo?ci? przedsi?biorstw prowadz?cych dzia?alno?? bankow? poprzez wykonywanie nad nimi uprawnie? kontrolnych, w?ród których znajduj? si? uprawnienia do powo?ywania i odwo?ywania cz?onków zarz?du.

57 Funkcja taka nie mo?e by? uznana za wymykaj?c? si? zasadom konkurencji. Funkcja ta jest istotnym elementem publicznego systemu bankowego i wed?ug zasad prawa wspólnotowego zawsze stanowi wykonywanie dzia?alno?ci gospodarczej. Niew?tpliwie stanowi ona czynnik mog?cy zak?óci? rynek i wewn?trzwspólnotow? wymian? handlow? przede wszystkim dlatego, ?e fundacje bankowe mog? równie? nabywa? udzia?y w innych przedsi?biorstwach ??cznie z przedsi?biorstwami prowadz?cymi dzia?alno?? bankow?.

58 Fundacje bankowe ?yj? zatem w prawnej i gospodarczej symbiozie z publicznym systemem bankowym i nie mog? zosta? oddzielone od tego systemu i danego rynku.

59 S?d krajowy ma równie? w?tpliwo?ci, czy system podatkowy badany w zawis?ym przed nim post?powaniu nie stanowi naruszenia zasady niedyskryminacji okre?lonej w art. 12 WE i jednocze?nie naruszenia zasad swobody przedsi?biorczo?ci oraz swobodnego przep?ywu kapita?u, ustanowionych odpowiednio w art. 43 WE i 56 WE.

60 W tych okoliczno?ciach Corte suprema di cassazione postanowi? zawiesi? post?powanie i zwróci? si? do Trybuna?u z nast?puj?cymi pytaniami prejudycjalnymi:

1. Czy szereg podmiotów (tzw. „fundacji bankowych”), które zosta?y utworzone na podstawie ustawy [nr 218/90] oraz [dekretu nr 356/90] z pó?n. zm. w celu przyznania im udzia?ów kontrolnych w spółkach prowadz?cych dzia?alno?? bankow? i w celu zarz?dzania tymi udzia?ami, które stanowi? do?? znacz? cz??? podmiotów dzia?aj?cych na rynku i dysponuj?

ponadto prawem do udziału w zyskach przedsiębiorstw kontrolowanych, podlega wspólnotowym przepisom prawa konkurencji, również gdy powierzone im są zadania użyteczności publicznej? Czy przyznana tym podmiotom na podstawie [dekretu nr 153/99] możliwość przeznaczenia dochodów ze zbycia tych udziałów na nabywanie i zarządzanie znacznymi udziałami w innych podmiotach, w szczególności prowadzących działalność bankową, a także do nabywania udziałów kontrolnych w podmiotach nieprowadzących działalności bankowej, w różnych celach, w tym rozwoju gospodarczego systemu, stanowi wykonywanie działalności gospodarczej w rozumieniu wspólnotowego prawa konkurencji?

2. Czy, w konsekwencji, do takich podmiotów podlegających przepisom [ustawy nr 218/90] i [dekretu nr 356/90] z późn. zm. jak również przepisom wynikającym z reformy, zawartym w [ustawie nr 461/98] i [dekrecie nr 153/99], stosuje się przepisy wspólnotowe o pomocy przyznawanej przez państwa (art. 87 WE i 88 WE) w związku z przewidzianym dla tych podmiotów preferencyjnym systemem podatkowym?

3. W razie twierdzenia odpowiedzi na powyższe pytanie, czy system ulg w zakresie bezpośredniego opodatkowania otrzymanych dywidend, będący przedmiotem sporu w niniejszej sprawie, stanowi pomoc przyznaną przez państwo w rozumieniu art. 87 WE?

4. W razie twierdzenia odpowiedzi na pytanie zawarte [w punkcie 2.], czy z punktu widzenia zgodności z prawem i wad lub niedostatecznego uzasadnienia [...] zachowuje ważność [decyzja 2003/146] uznająca, że przepisy o pomocy przyznawanej przez państwa nie mają zastosowania do fundacji bankowych?

5. Niezależnie od stosowalności przepisów o pomocy przyznawanej przez państwa, czy zastosowanie preferencyjnego systemu podatkowego do dystrybucji dochodów wyjącznie krajowych przedsiębiorstw-beneficjentów prowadzących działalność bankową, kontrolowanych przez fundacje i tym ostatnim przekazanych lub dochodów przedsiębiorstw, w których udziały zostały nabyte za pomocą środków pozyskanych ze zbycia udziałów w powyżej wskazanych przedsiębiorstwach prowadzących działalność bankową, stanowi dyskryminację innych przedsiębiorstw działających na rynku na korzyść przedsiębiorstw, których udziały są własnością fundacji, i jednocześnie naruszenie swobody przedsiębiorczości oraz swobody przepływu kapitału, wyrażonych w art. 12 WE, 43 i nast. WE oraz 56 i nast. WE?

III – W przedmiocie pytań prejudycjalnych

A – W przedmiocie dopuszczalności pytań

1. W przedmiocie dopuszczalności pytań: pierwszego, drugiego i trzeciego

a) Uwagi przedstawione Trybunałowi

61 Pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym twierdzą, że trzy pierwsze pytania są niedopuszczalne z następujących przyczyn:

- wbrew stwierdzeniom sądu krajowego, zwolnienie przewidziane w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 dotyczy jedynie potrącenia z tytułu zaliczki na podatek, a nie z tytułu podatku;
- przedłożone pytania dotyczą kwestii o charakterze czysto krajowym, ponieważ chodzi jedynie o ustalenie, czy z uwzględnieniem ogólnych zasad określonych w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 fundacje bankowe mają prawo korzystać ze zwolnienia przewidzianego przez ten przepis.

62 Rząd włoski i Komisja nie kwestionują dopuszczalności trzech pierwszych pytań.

b) Ocena Trybunału

63 Według utrwalonego orzecznictwa Trybunału nie jest właściwy na podstawie art. 234 WE do rozstrzygania w trybie prejudycjalnym w przedmiocie wykładni zasad dotyczących prawa wewnętrznego (wyrok z dnia 19 marca 1964 r. w sprawie 75/63 Unger, Rec. str. 347, 365 i wyrok z dnia 26 września 1996 r. w sprawie C-341/94 Allain, Rec. str. I-4631, pkt 11). Właściwość Trybunału jest ograniczona do badania jedynie przepisów prawa wspólnotowego (postanowienie z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie C-307/95 Max Mara, Rec. str. I-5083, pkt 5). Do sądu krajowego należy ocena znaczenia przepisów krajowych i sposobu ich stosowania (wyrok z dnia 7 grudnia 1995 r. w sprawie C-45/94 Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Ceuta, Rec. str. I-4385, pkt 26).

64 W postępowaniu przed sądem krajowym do tego sądu należy zatem ustalenie, czy zwolnienie przewidziane w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 dotyczy potrącenia z tytułu zaliczki na podatek, czy potrącenia z tytułu opodatkowania.

65 Do sądu tego należy również ocena, czy pozwana fundacja bankowa ma prawo do takiego zwolnienia za dany rok obrotowy na podstawie zastosowania art. 10 bis ustawy nr 1745/62 w związku z art. 6 dekretu nr 601/73 oraz w danym przypadku zastosowanie z mocą wsteczną art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99.

66 Jeżeli tak było, sąd krajowy powinien rozstrzygnąć kwestię, czy odpowiadająca mu ulga podatkowa stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. Jeżeli tak, to owa ulga podatkowa zgodnie z art. 88 ust. 3 WE nie może być przyznana bez uprzedniego zawiadomienia Komisji.

67 Kwestia, który w danym przypadku ma rozstrzygnąć sąd krajowy, podlega prawu wspólnotowemu.

68 W tych okolicznościach, jako że trzy pierwsze pytania prejudycjalne dotyczą tej kwestii, są one dopuszczalne.

2. W przedmiocie dopuszczalności pytania czwartego

a) Uwagi przedstawione Trybunałowi

69 Pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym utrzymują, że pytanie czwarte dotyczące ważności decyzji 2003/146 jest niedopuszczalne na tej podstawie, że decyzja ta stała się ostateczna dla Republiki Włoskiej, która ma być tak możliwości, nie wnosiła skargi o stwierdzenie nieważności decyzji w trybie art. 230 WE (wyrok z dnia 9 marca 1994 r. w sprawie C-188/92 TWD Textilwerke Deggendorf, Rec. str. I-833).

70 Rząd włoski uważa, że pytanie czwarte nie ma znaczenia dla sprawy, ponieważ decyzja 2003/146 została wydana w odniesieniu do systemu fundacji bankowych zmienionego dekretem nr 153/99.

71 Komisja również jest zdania, że pytanie to jest niedopuszczalne, ponieważ spór przed sądem krajowym dotyczy sytuacji istniejącej w 1998 r., podczas gdy w decyzji 2003/146 badano ulgi podatkowe przyznane fundacjom bankowym dekretem nr 153/99, które ponadto odpowiada

ulgom podatkowym innym niż zwolnienie przewidziane w art. 10 bis ustawy nr 1745/62.

b) Ocena Trybunału

72 Pytanie dotyczące oceny ważności decyzji 2003/146 nie zostało przedłożone na wniosek zainteresowanego podmiotu, który mógłby wnieść skargę o stwierdzenie nieważności tej decyzji, nie skorzystał z niej w terminie przewidzianym w art. 230 WE.

73 Sąd krajowy przedłożył to pytanie z urzędu.

74 W konsekwencji nie może ono zostać uznane za niedopuszczalne z powodu sięgnięcia na ww. wyrok w sprawie TWD Textilwerke Deggendorf.

75 Należy jednak przypomnieć, że według utrwalonego orzecznictwa Trybunału może pozostać bez rozstrzygnięcia pytanie prejudycjalne dotyczące oceny ważności aktu wspólnotowego, gdy jest oczywiste, że owa wnioskowana przez sąd krajowy ocena, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem postępowania przed tym sądem (wyrok z dnia 21 marca 2002 r. w sprawie C-451/99 Cura Anlagen, Rec. str. I-3193, pkt 16).

76 W decyzji 2003/146 badany jest w świetle art. 87 i nast. WE w szczególności art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99 przyznający obniżenie o podatek przewidzianego w art. 6 dekretu nr 601/73.

77 Obniżenie to jest ulgą podatkową odrębną od zwolnienia z potrącenia przyznanego przez art. 10 bis ustawy nr 1745/62.

78 W pkt 61 i art. 1 decyzji 2003/146 Komisja doszła do wniosku, że instrument wprowadzony przez art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99 na rzecz fundacji bankowych, które nie wykonują bezpośrednio działalności w sektorach wymienionych w art. 1 tego dekretu zmienionego ustawą nr 448/01, nie stanowi pomocy państwa (zob. pkt 22 niniejszego wyroku).

79 Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie, czy art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99 według prawa krajowego wywiera wpływ na zastosowanie art. 10 bis ustawy nr 1745/62 w sporze przed tym sądem (zob. pkt 65 niniejszego wyroku) w odniesieniu do roku obrotowego 1998.

80 W przypadku odpowiedzi twierdzącej sąd ten będzie zobowiązany do zbadania, czy sporna ulga podatkowa stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

81 W przypadku odpowiedzi przeczącej sąd ten będzie zobowiązany do takiego samego badania, jeżeli dojdzie do wniosku, że art. 10 bis ustawy nr 1745/62 przyznaje korzyść pozwanej w postępowaniu przed tym sądem na podstawie jego zastosowania jedynie w związku z art. 6 dekretu nr 601/73.

82 Jednakże w żadnym wypadku na badanie to nie ma wpływu decyzja 2003/146.

83 Stanowisko Komisji, według którego środek przewidziany w art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99 nie stanowi pomocy państwa, opiera się na stwierdzeniu, że fundacje bankowe nie są przedsiębiorstwami w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

84 Stwierdzenie to jest rezultatem zbadania przez Komisję nowego systemu fundacji bankowych, wynikającego z ustawy nr 461/98, dekretu nr 153/99 i ustawy nr 448/01, który został wprowadzony po roku obrotowym 1998 stanowiącym przedmiot postępowania przed sądem krajowym.

85 Jak wynika z opisu krajowych ram prawnych zawartych w pkt 7–32 niniejszego wyroku, ów nowy system różni się znacznie od poprzedniego i z wyjątkiem art. 12 ust. 2 dekretu nr 153/99 nie twierdzi się, że działa on wstecz.

86 Ocena prawna, jaką przeprowadziła Komisja w celu ewentualnego zakwalifikowania fundacji bankowych jako przedsiębiorstw, dotyczy również systemu innego niż ten, który miał zastosowanie w trakcie roku obrotowego, o którym mowa w postępowaniu przed sądem krajowym.

87 W tym kontekście, w pkt 43 decyzji 2003/146 jako szczególnie ważne Komisja podnosi, co następuje:

- w odniesieniu do kontroli przedsiębiorstw komercyjnych przez fundacje bankowe dekret nr 153/99 wprowadził „szczególne klauzule zabezpieczające” zbadane w pkt 36–39 tej decyzji;
- ustawa nr 448/01 wzmocniła podział pomiędzy fundacjami bankowymi a instytucjami finansowymi, przyczyniając się również do rozproszenia wątpliwości wyrażonych w tym zakresie w decyzji o wszczęciu postępowania.

88 Ponadto w zakresie okoliczności faktycznych dotyczących ewentualnego bezpośredniego wykonywania przez fundacje bankowe działalności w sektorach przewidzianych przez właściwe przepisy, Komisja uwzględniła opis stanu faktycznego po roku obrotowym 1998, dostarczony przez władze włoskie pismem z dnia 16 stycznia 2001 r.

89 W pkt 51 decyzji stwierdza ona, że w piśmie tym władze włoskie oświadczyły, iż „dotychczas” żadna fundacja bankowa nie skorzystała z przewidzianej ustawą możliwości bezpośredniego wykonywania działalności w tych sektorach, a w pkt 54 podkreśla, że informacja ta skłoniła ją do „zweryfikowania swojego pierwotnego stanowiska w kwestii zakwalifikowania fundacji jako przedsiębiorstw, wyrażonego w decyzji o wszczęciu postępowania”.

90 Zatem dokonana przez Komisję ocena kwalifikacji fundacji bankowych na podstawie nowego systemu nie może być decydująca dla oceny ich kwalifikacji w dawnym systemie, w razie potrzeby z uwzględnieniem odmiennego sytuacji faktycznej.

91 Wydaje się zatem oczywiste, że pytanie sądu krajowego dotyczące ważności decyzji 2003/146 nie ma związku z przedmiotem sporu zawisłego przed tym sądem, a zatem nie ma znaczenia dla jego rozstrzygnięcia.

92 Należy je zatem uznać za niedopuszczalne.

3. W przedmiocie dopuszczalności pytania piątego

a) Uwagi przedłożone Trybunałowi

93 Pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym utrzymują, że pytanie piąte dotyczące istnienia dyskryminacji lub ograniczeń swobody przedsiębiorczości i swobody przepływu kapitału jest niedopuszczalne z powodu jego nieprecyzyjnego charakteru. Sąd krajowy nie sprecyzował elementów spornych przepisów, które stanowiłyby przeszkodą dla wykonywania swobód przyznanych przez traktat WE. Nie wskazał on też jasno, kto – fundacje bankowe czy spółki bankowe – odnosi korzyść z dyskryminacji.

94 Rząd włoski i Komisja nie kwestionują dopuszczalności pytania piętego.

b) Ocena Trybunału

95 Wbrew twierdzeniom pozwanych w postępowaniu przed sądem krajowym, sąd ten wyraźnie precyzuje w pytaniu piątym, że:

- ulga podatkowa sporna w postępowaniu przed sądem krajowym może prowadzić do dyskryminacji i ograniczenia swobody przedsiębiorczości lub swobodnego przepływu kapitału;
- dyskryminacja i ograniczenie istnieją na korzyść przedsiębiorstw prowadzących działalność bankową i innych, w których mają udziały fundacje bankowe.

96 Pytanie piąte jest zatem dopuszczalne.

B – W przedmiocie wykądni odnośnych przepisów prawa wspólnotowego

97 W pytaniach pierwszym i drugim, które należy badać szczególnie i odczytywać w świetle rozważań przedstawionych w pkt 84–90 niniejszego wyroku w odniesieniu do braku istotności nowego systemu fundacji bankowych, wynikającego z ustawy nr 461/98, dekretu nr 153/99 i ustawy nr 448/01, sąd krajowy w istocie dąży do ustalenia, czy osoba prawna taka jak w toczącym się przed nim postępowaniu, z uwzględnieniem przepisów mających wówczas zastosowanie, może zostać zakwalifikowana jako „przedsiębiorstwo” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i jako takie może podlegać w tym czasie przepisom prawa wspólnotowego dotyczącym pomocy państwa.

98 W pytaniu trzecim, w celu ustalenia, czy państwowy instrument ustanowiony bez zachowania procedury uprzedniej kontroli przewidzianej w art. 88 ust. 3 WE powinien być tej procedurze poddany, sąd ten w istocie wnosi o udzielenie odpowiedzi, czy zwolnienie dywidend z potrącenia, jak w toczącym się przed nim postępowaniu, może być zakwalifikowane jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

99 Odnosząc się do pytania piętego, należy przypomnieć, że art. 12 WE, który wyraża ogólną zasadę zakazu wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, może być stosowany w sposób samodzielny jedynie w sytuacjach regulowanych przez prawo wspólnotowe, dla których traktat nie przewiduje szczególnego przepisu o zakazie dyskryminacji (zob. w szczególności wyrok z dnia 8 marca 2001 r. w sprawie C-397/98 i C-410/98 Metallgesellschaft i in., Rec. str. I-1727, pkt 38). W dziedzinach swobody przedsiębiorczości i swobodnego przepływu kapitału zasada niedyskryminacji jest wykonywana przez art. 43 WE i 56 WE. Pytanie piąte należy zatem odczytywać jako odnoszące się jedynie do tych ostatnich przepisów.

100 W pytaniu tym sąd krajowy zasadniczo dąży do rozstrzygnięcia, czy ulga podatkowa taka jak w toczącym się przed nim postępowaniu, stanowi ograniczenie swobody przedsiębiorczości lub swobodnego przepływu kapitału przewidzianych w art. 43 WE i 56 WE z korzyścią dla przedsiębiorstw prowadzących działalność bankową lub innych, w których mają udziały fundacje bankowe, w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami działającymi na danym rynku, w których fundacje te nie mają udziałów.

1. W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego, dotyczących pojęcia „przedsiębiorstwa” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE

a) Uwagi przedłożone Trybunałowi

101 Pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym utrzymują, że fundacje bankowe nie stanowią „przedsiębiorstw” w rozumieniu wspólnotowego prawa konkurencji. Nie podlegają one zatem systemowi pomocy państwa. Ograniczają się one do pobierania dywidend przypadających na ich udziały, tak samo jak każdy właściciel nieruchomości pobiera czynsz należny na podstawie umowy najmu.

102 Rząd włoski uważa, że w odpowiednim okresie w postępowaniu przed sądem krajowym fundacje powinny być uważane za przedsiębiorstwa w rozumieniu wspólnotowego prawa konkurencji. Udziały kontrolne w spółkach bankowych stanowią w tym zakresie wystarczające wskazówki komercyjnego charakteru fundacji bankowych, a system mający wówczas zastosowanie do fundacji ujawnia istnienie strukturalnego i funkcjonalnego związku pomiędzy nimi a włoskim systemem bankowym. Fundacje bankowe powinny zatem podlegać postanowieniom traktatu dotyczącym pomocy państwa.

103 Komisja podnosi, że wykonywana przez fundacje bankowe działalność polegająca na dzierżeniu i zarządzaniu majątkiem nie obejmuje świadczenia usług na rynku. W świetle orzecznictwa zwykły inwestor, który pobiera dywidendy lub odsetki od kapitału, nie oferuje towarów ani usług na rynku. Fundacje bankowe nie wykonują więc działalności gospodarczej. Nie mogą zatem być uważane za przedsiębiorstwa z powodu braku ingerencji w działalność kontrolowanej spółki bankowej.

104 Jeżeli chodzi o czynności polegające na wypisaniu wkładów organizacjom niemającym celu zarobkowego w sektorach użyteczności publicznej, to działalność wykonywana przez fundacje nie odpowiada działalności przedsiębiorstwa.

105 Jeżeli chodzi o czynności finansowe, gospodarcze w zakresie nieruchomości i ruchomości koniecznych lub użytecznych do realizacji celów interesu publicznego lub użyteczności publicznej fundacji bankowych, które to czynności mogły one wykonywać na podstawie art. 12 dekretu nr 356/90, to mogły one jednak obejmować aspekty działalności przedsiębiorstwa w zakresie, w jakim stanowią bezpośrednią ofertę na rynku towarów i usług.

106 W rezultacie, jej zdaniem, organizacje takie jak fundacje bankowe nie stanowią przedsiębiorstw w rozumieniu art. 87 WE, jeżeli nie oferują bezpośrednio towarów lub usług na rynku w ramach czynności koniecznych lub użytecznych do osiągnięcia celów interesu publicznego i użyteczności publicznej.

b) Odpowiedź Trybunału

107 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie „przedsiębiorstwa” w prawie konkurencji obejmuje każdą jednostkę wykonującą działalność gospodarczą niezależnie od jej formy prawnej i sposobu finansowania (zob. w szczególności wyrok z dnia 23 kwietnia 1991 r. w sprawie C-41/90 Höfner i Elser, Rec. str. I-1979, pkt 21 oraz wyrok z dnia 16 marca 2004 r. w sprawach połączonych C-264/01, C-306/01, C-354/01 i C-355/01 AOK Bundesverband i in., Rec. str. I-2493, pkt 46).

108 Działalność gospodarczą stanowi każda działalność polegająca na oferowaniu towarów lub usług na danym rynku (zob. w szczególności wyrok z dnia 18 czerwca 1998 r. w sprawie C-35/96 Komisja przeciwko Włochom, Rec. str. I-3851, pkt 36 oraz wyrok z dnia 12 września 2000 r. w sprawach połączonych C-180/98 i C-184/98 Pavlov i in., Rec. str. I-6451, pkt 75).

109 Najczęściej działalność gospodarcza jest wykonywana bezpośrednio na rynku.

110 Nie jest jednak wykluczone, że może ona być prowadzona przez przedsiębiorcę w bezpośrednim kontakcie z rynkiem, a pośrednio przez inny podmiot kontrolujący tego przedsiębiorcę w ramach gospodarczej działalności, który razem tworzy.

111 Należy w tym miejscu podkreślić, że zwykłe dzierżenie udziałów, nawet kontrolnych, nie wystarczy, aby uznać za gospodarczą działalność podmiotu, dzierżyciela tych udziałów, jeżeli polega ona jedynie na wykonywaniu praw związanych ze statusem akcjonariusza lub członka oraz ewentualnym pobieraniu dywidend, zwykłych pożytków z prawa własności danego dobra.

112 Natomiast podmiot, który posiadając udziały kontrolne w spółce, skutecznie wykonuje te kontrole poprzez bezpośrednio lub pośrednio wywieranie wpływu na zarządzanie nią, powinien być uważany za uczestniczący w działalności gospodarczej wykonywanej przez kontrolowane przedsiębiorstwo.

113 Z tego tytułu powinien on być uznany za przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

114 W przeciwnym razie sam podział przedsiębiorstwa na dwa odrębne podmioty, z których pierwszy prowadzi by bezpośrednio wcześniej działalność gospodarczą, a drugi kontrolował by ten pierwszy poprzez wywieranie wpływu na zarządzanie nim, wystarczy by, aby pozbawił skuteczności zasady wspólnotowe dotyczące pomocy państwa. Umożliwił by on drugiemu podmiotowi korzystanie z subwencji lub innych ulg przyznanych przez państwo lub za pomocą zasobów państwowych i na spożytkowanie w działalności lub w części z korzyści dla tego pierwszego, również w interesie działalności gospodarczej, który tworzy te dwa podmioty.

115 Należy stwierdzić, że wywieranie wpływu na zarządzanie spółką bankową przez podmiot, taki jak fundacja bankowa będąca stroną sporu przed sądem krajowym, może wystąpić w ramach systemu takiego jak wynikający w odpowiednim czasie z ustawy nr 218/90 i dekretu nr 356/90.

116 W ramach tego systemu w istocie:

- fundacja bankowa kontrolująca kapitał innego przedsiębiorstwa prowadzi tego działalność bankową, jeżeli nie może bezpośrednio wykonywać działalności bankowej, powinna zapewnić „funkcjonalną ciągłość” pomiędzy nią a kontrolowanym bankiem;
- w tym celu przepisy powinny przewidywać, że członkowie zarządu lub odpowiedniego organu fundacji bankowej zostają powołani do zarządu, a członkowie organu kontrolnego do rady nadzorczej spółki bankowej;
- fundacja bankowa powinna przeznaczać określone części dochodów pochodzących z udziałów w spółce bankowej na rezerwy przeznaczone na subskrypcję akcji w podwyższonym kapitale tej spółki;
- może ona w szczególności inwestować te rezerwy w papiery wartościowe emitowane przez kontrolowaną spółkę bankową.

117 Zasady te ukazują zadania fundacji bankowych wykraczające poza zwykłe lokowanie kapitału przez inwestora. Umożliwiają one wykonywanie funkcji kontrolnych, ale również inicjatywę i pomoc finansową. Obrazują one istnienie strukturalnych i funkcjonalnych związków pomiędzy fundacjami bankowymi a spółkami bankowymi, co potwierdza utrzymanie nadzoru ministra skarbu, w szczególności na mocy przepisu takiego jak art. 14 dekretu nr 356/90.

118 W celu ewentualnego zakwalifikowania jako „przedsiębiorstwa” fundacji bankowej pozwanej w postępowaniu przed sądem krajowym, do tego sądu należy ocena, czy nie tylko dzięki ona udzieli kontroli w spółce bankowej, ale także skutecznie wykonuje tę kontrolę poprzez bezpośrednie lub pośrednie wywieranie wpływu na zarządzanie nią.

119 Ponadto w odniesieniu do roli powierzonej fundacjom bankowym przez ustawodawcę krajowego w dziedzinach interesu publicznego i użyteczności publicznej, należy odróżnić zwykłe przekazywanie środków organizacjom niemającym celu zarobkowego od działalności wykonywanej bezpośrednio w tych dziedzinach.

120 Zakwalifikowanie fundacji bankowej jako „przedsiębiorstwa” wydaje się wykluczone, jeżeli jej działalność ogranicza się do przekazywania środków organizacjom niemającym celu zarobkowego.

121 Jak więc podnosi Komisja, działalność ta ma charakter wyłącznie społeczny i nie jest wykonywana na rynku w konkurencji z innymi przedsiębiorcami. W ramach tej działalności fundacja bankowa działa jak instytucja dobroczynna lub organizacja charytatywna, a nie jak przedsiębiorstwo.

122 Natomiast jeżeli fundacja bankowa działająca w dziedzinach interesu publicznego i użyteczności publicznej wykorzystuje uprawnienie przyznane jej przez ustawodawcę krajowego do dokonywania czynności finansowych, gospodarczych, w zakresie nieruchomości i ruchomości, koniecznych lub użytecznych do realizacji tych celów, może ona oferować towary lub usługi na rynku w konkurencji z innymi przedsiębiorcami, na przykład w dziedzinach takich jak badania naukowe, edukacja, sztuka lub zdrowie.

123 W takim przypadku do sądu krajowego należy ocena, czy fundacja bankowa należy uznać za przedsiębiorstwo, jako wykonującą działalność gospodarczą niezależnie od tego, że oferowanie towarów lub usług jest dokonywane bez celu zarobkowego, ponieważ owa oferta pozostaje w stosunku konkurencji z tymi przedsiębiorcami, którzy mają taki cel.

124 Jeżeli podtrzymana zostanie kwalifikacja jako przedsiębiorstwa z uwagi na kontrolę nad spółką bankową i wywieranie wpływu na zarządzanie nią lub z uwagi na jej działalność, w szczególności w dziedzinie społecznej, naukowej lub kulturalnej, fundacja bankowa, taka jak w postępowaniu przed sądem krajowym, powinna w konsekwencji podlegać przepisom wspólnotowym dotyczącym pomocy państwa.

125 Na pytania pierwsze i drugie należy zatem odpowiedzieć, że osoba prawna, taka jak fundacja bankowa w postępowaniu przed sądem krajowym, po przeprowadzeniu badania, do którego zobowiązany jest ten sąd, może zostać zakwalifikowana jako „przedsiębiorstwo” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i jako takie może podlegać w tym okresie przepisom wspólnotowym dotyczącym pomocy państwa.

2. W przedmiocie pytania trzeciego dotyczącego pojęcia „pomocy państwa” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE

a) Uwagi przedłożone Trybunałowi

126 Pozwane w postępowaniu przed sądem krajowym uważają, że taki przepis jak przewidziany w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 nie stanowi pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. Nie jest on przepisem selektywnym. Przynosi w istocie korzyści bez różnicowania wszystkim

podmiotom niekomercyjnym, które spełniają cechy przewidziane w art. 10 bis ustawy nr 1745/62. Odpowiada on przepisowi o charakterze generalnym. Nie stanowi on odstępstwa od ogólnego systemu podatkowego. Szczególne cechy niekomercyjnych instytucji z przyczyn związanych z wewnętrzną spójnością różnych systemów uzasadniają wprowadzenie sektorowych przepisów zastrzeżonych dla tego rodzaju organizacji.

127 Według rzędu włoskiego, jeżeliby sąd krajowy miał rozstrzygnąć, że pozwana w postępowaniu przed nią fundacja bankowa powinna korzystać ze zwolnienia z potrącenia przewidzianego w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 w pojęciu z obniżeniem o podatek dochodowy od osób prawnych przewidzianym w art. 6 dekretu nr 601/73, to sporny przepis podatkowy powinien zostać zakwalifikowany jako pomoc państwa. Przedsiębiorstwo znajduje się bowiem w uprzywilejowanej sytuacji konkurencyjnej wobec innych przedsiębiorstw działających na tym samym rynku. Obniżenie o podatek należącego podatku pozwoliłoby fundacjom bankowym na skorzystanie z zaliczenia na poczet podatku wobec państwa, ponieważ akcjonariusz spółki ma prawo do zaliczenia podatku zapłaconego wcześniej przez spółkę, której jest akcjonariuszem, który to podatek jest wyższy od tego należącego w następstwie obniżenia.

128 Komisja ocenia, że zwolnienie takie jak przewidziane w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 może być zakwalifikowane jako pomoc państwa. Ulga jest finansowana przez państwo. Jest ona selektywna, ponieważ jest przyznawana w zależności od formy prawnej przedsiębiorstwa i jego działalności w określonych sektorach oraz służy uprzywilejowaniu organizacji uważanych za istotne na płaszczyźnie społecznej, nie jest natomiast uzasadniona charakterem lub wewnętrzną strukturą systemu, którego czynnikiem stanowi. Jeżeli chodzi o wpływ na wymianę handlową i zakłócenia konkurencji, to powinny być one badane w każdym przypadku przez sąd krajowy.

b) Odpowiedź Trybunału

129 W celu udzielenia odpowiedzi na pytanie trzecie należy dostarczyć sądowi krajowemu wykazni przesłanek, przewidzianych w art. 87 ust. 1 WE, zakwalifikowania działania krajowego jako pomocy państwa, tj. i) finansowania tego działania przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych, ii) selektywności tego działania oraz iii) jego wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi i wynikającego z tego zakłócenia konkurencji.

i) W przedmiocie przesłanki finansowania działania przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych

130 Artykuł 87 ust. 1 WE dotyczy „pomocy przyznawanej przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiejkolwiek formie”.

131 Według utrwalonego orzecznictwa pojęcie pomocy jest bardziej ogólne niż pojęcie subwencji, ponieważ obejmuje ono nie tylko świadczenia pozytywne takie jak same subwencje, ale również instrumenty, które w różnej formie zmniejszają zwykłe obciążenia budżetu przedsiębiorstwa, i które przez to, mimo że nie są subwencjami w ścisłym znaczeniu tego słowa, mają taki sam charakter i identyczne skutki (zob. w szczególności wyrok z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie C-143/99 *Adria-Wien Pipeline i Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke*, Rec. str. I-8365, pkt 38; wyrok z dnia 15 lipca 2004 r. w sprawie C-501/00 *Hiszpania przeciwko Komisji*, Rec. str. I-6717, pkt 90 oraz powołane tam orzecznictwo i wyrok z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie C-66/02 *Włochy przeciwko Komisji*, Zb.Orz. str. I-10901, pkt 77).

132 Wynika z tego, że instrument, poprzez który władze publiczne przyznają niektórym przedsiębiorstwom zwolnienie podatkowe, które wprowadza nie jest związane z przekazaniem zasobów państwowych, ale stawia beneficjentów w lepszej sytuacji finansowej niż innych podatników, stanowi pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE. Tak samo może stanowić

pomoc państwa działanie polegające na przyznaniu niektórym przedsiębiorstwom obniżenia podatku lub odroczenia płatności należnego w zwykłym trybie podatku (ww. wyrok w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 78).

133 Należy zatem stwierdzić, że – niezależnie od tego, jakie stanowisko zajmie sąd krajowy w cięgle jeszcze spornej kwestii, czy zwolnienie przewidziane w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 dotyczy potrącenia z tytułu zaliczki na podatek, czy potrącenia z tytułu opodatkowania – działanie krajowe takie jak to, które w danym przypadku zostanie uznane za znajdujące zastosowanie, jest finansowane przez państwo.

ii) W przedmiocie przesłanki selektywności działania

134 Artykuł 87 ust. 1 WE zakazuje pomocy „sprzyjającej niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów”, czyli pomocy selektywnej.

135 Działanie takie jak to w postępowaniu przed sądem krajowym nie ma zastosowania do wszystkich przedsiębiorców. Zatem nie może ono być uznane za ogólny instrument polityki podatkowej lub ekonomicznej (ww. wyrok w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 99 oraz wyrok z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie C-148/04 Unicredito Italiano, Zb.Orz. str. I-11137, pkt 49).

136 Jak słusznie podnosi Komisja, dana ulga podatkowa jest przyznawana przy uwzględnieniu formy prawnej przedsiębiorstwa – osoba prawna prawa publicznego lub fundacja – oraz sektorów, w których przedsiębiorstwo to wykonuje działalność.

137 Odbiega ona od powszechnego systemu podatkowego, przy czym nie uzasadnia tego charakter ani struktura systemu podatkowego, do którego należy. Odstępstwo to nie jest uzasadnione koncepcją działania bądź technik opodatkowania, lecz wynika z celu ustawodawcy krajowego, polegającego na uprzywilejowaniu finansowania organizacji uważanych za istotne na państwowym poziomie.

138 Ulga taka jest zatem selektywna.

iii) W przedmiocie przesłanki: wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłócenia konkurencji

139 Artykuł 87 ust. 1 WE zakazuje pomocy, która wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi i zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji.

140 Do celów zakwalifikowania działania krajowego jako pomocy państwa nie jest konieczne stwierdzenie faktycznego wpływu pomocy na wymianę handlową między państwami członkowskimi i rzeczywistego zakłócenia konkurencji, lecz jedynie zbadanie, czy pomoc może wpłynąć na tę wymianę handlową i zakłócić konkurencję (wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-372/97 Włochy przeciwko Komisji, Rec. str. I-3679, pkt 44 oraz ww. wyrok z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 111 oraz wyrok w sprawie Unicredito Italiano, pkt 54).

141 W szczególności, gdy pomoc przyznana przez państwo członkowskie wzmacnia pozycję przedsiębiorstwa w stosunku do innych przedsiębiorstw konkurencyjnych w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, należy uznać, że ma ona wpływ na tę ostatnią (zob. w szczególności ww. wyrok z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 115 oraz wyrok w sprawie Unicredito Italiano, pkt 56 i powołane tam orzecznictwo).

142 W tym zakresie okoliczności, że dany sektor ekonomiczny jest przedmiotem liberalizacji na państwowym poziomie, może oznaczać faktyczny lub potencjalny wpływ pomocy na

konkurencji?, jak i na wymianę handlową między państwami członkowskimi (zob. wyrok z dnia 13 lutego 2003 r. w sprawie C-409/00 Hiszpania przeciwko Komisji, Rec. str. I-1487, pkt 75 oraz ww. wyrok z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 116 i wyrok w sprawie Unicredito Italiano, pkt 57).

143 Ponadto nie jest konieczne, aby uprzywilejowane przedsiębiorstwo uczestniczyło w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej. Jeżeli mianowicie państwo członkowskie przyznaje pomoc przedsiębiorstwu, działania krajowe może być przez to utrzymana lub zwiększona z tym skutkiem, że zmniejszą się szanse wejścia na rynek przedsiębiorstw mających siedzibę w innych państwach członkowskich. Ponadto wzmocnienie przedsiębiorstwa, które dotychczas nie uczestniczyło w wewnątrzwspólnotowej wymianie handlowej, może postawić je w sytuacji umożliwiającej mu wejście na rynek innego państwa członkowskiego (ww. wyrok 15 grudnia 2005 r. w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 117 i wyrok w sprawie Unicredito Italiano, pkt 58).

144 W sporze przed sądem krajowym do tego sądu należy ocena w świetle wyżej wymienionych wskazówek interpretacyjnych, czy te dwie badane przesłanki są spełnione.

145 Bez uszczerbku dla tej oceny należy stwierdzić, że:

- sektor usług finansowych był przedmiotem ważnego procesu liberalizacji na poziomie wspólnotowym, który zaostreży konkurencję, która może być skutkowałą swobodnym przepływem kapitału przewidzianym w traktacie (ww. wyrok 15 grudnia 2005 r. w sprawie Włochy przeciwko Komisji, pkt 119 i wyrok w sprawie Unicredito Italiano, pkt 60);
- ulga podatkowa taka jak w postępowaniu przed sądem krajowym w kategoriach finansowania lub plynności finansowej może wzmacniać pozycję jednostki gospodarczej działającej w sektorze bankowym, utworzonej przez fundację bankową i spółkę bankową;
- może ona również wzmacniać pozycję fundacji bankowej w działalności wykonywanej w szczególności w dziedzinie społecznej, naukowej lub kulturalnej.

146 Uwzględniając wszystkie wyżej wymienione elementy, na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że zwolnienie dywidend z potrącenia, takiego jak w postępowaniu przed sądem krajowym, po przeprowadzeniu badania, do którego zobowiązany jest ten sąd, może zostać zakwalifikowane jako pomoc państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.

3. W przedmiocie pytania piątego dotyczącego pojęcia „ograniczenia swobody przedsiębiorczości” i „ograniczenia w przepływie kapitału” w rozumieniu art. 43 WE i 56 WE

a) Uwagi przedłożone Trybunałowi

147 Pozwane w sprawie przed sądem krajowym kwestionują istnienie wskazanego w pytaniu piątym ograniczenia swobody przedsiębiorczości lub swobodnego przepływu kapitału na korzyść spółek bankowych. Ich zdaniem zwolnienie takie jak to określone w art. 10 bis ustawy nr 1745/62 nie uprzywilejowuje tych spółek, które są odpowiedzialne jedynie za odzyskiwanie podatku należnego od przedsiębiorstw pobierających dochód. Spółki te nie osiągają żadnej korzyści ze zwolnienia wypłacanych zysków z potrącenia.

148 Rz?d w?oski podnosi, ?e z uwagi na ulg? podatkow? stanowi?c? przedmiot sporu przed s?dem krajowym spó?ka, w której ma udzia?y fundacja bankowa, mo?e korzysta? z wi?kszych inwestycji pochodz?cych od tej ostatniej, co mo?e spowodowa? naruszenie swobody przedsi?biorczo?ci lub swobodnego przep?ywu kapita?u i stworzy? zak?ócenia na danym rynku.

149 Komisja uwa?a, ?e ulga podatkowa nie stanowi uprzywilejowania dla spó?ki bankowej, lecz dla fundacji bankowej.

b) Odpowied? Trybuna?u

150 Bior?c pod uwag? odpowiedzi udzielone na trzy pierwsze pytania z uwzgl?dnieniem okoliczno?ci prawnych i faktycznych sporu przed s?dem krajowym, nale?y stwierdzi?, ?e nie ma potrzeby bada? pytania pi?tego niezale?nie od tego, jakie b?dzie rozstrzygni?cie tego s?du w odniesieniu do zakwalifikowania odno?nej ulgi podatkowej w ?wietle przepisów wspólnotowych dotycz?cych pomocy pa?stwa.

151 Je?eli s?d krajowy zakwalifikuje ulg? podatkow? jako pomoc pa?stwa, ulga ta powinna zosta? zniesiona, aby nie pozostao ?adne zró?nicowanie traktowania, które mog?oby by? analizowane w ?wietle art. 43 WE i 56 WE.

152 Je?eli natomiast odrzuci on zakwalifikowanie jako pomoc pa?stwa, nie powstanie te? kwestia istnienia ograniczenia swobody przedsi?biorczo?ci lub swobodnego przep?ywu kapita?u.

W przedmiocie kosztów

153 Dla stron post?powania przed s?dem krajowym niniejsze post?powanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym s?dem; do niego zatem nale?y rozstrzygni?cie o kosztach. Koszty poniesione w zwi?zku z przedstawieniem uwag Trybuna?owi, inne ni? poniesione przez strony post?powania przed s?dem krajowym, nie podlegaj? zwrotowi.

Z powy?szych wzgl?dów Trybuna? (druga izba) orzeka, co nast?puje:

1) **Osoba prawna, taka jak w post?powaniu przed s?dem krajowym, po przeprowadzeniu badania, do którego zobowi?zany jest ten s?d, z uwzgl?dnieniem systemu maj?cego wówczas zastosowanie, mo?e zosta? zakwalifikowana jako „przedsi?biorstwo” w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE i jako takie mo?e podlega? w tym okresie przepisom wspólnotowym dotycz?cym pomocy pa?stwa.**

2) **Zwolnienie dywidend z potr?cenia, takiego jak w sporze przed s?dem krajowym, po przeprowadzeniu badania, do którego zobowi?zany jest ten s?d, mo?e zosta? zakwalifikowane jako pomoc pa?stwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 WE.**

Podpisy

* J?zyk post?powania: w?oski.